

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ВИКЛАДІ ЛЕКЦІЙНОГО МАТЕРІАЛУ

(на прикладі дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва»)

А Розглянуті інноваційні підходи у викладі лекційного матеріалу на прикладі дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва». Досліджені умови для осмислення, аналізу і запам'ятовування студентами навчального матеріалу. Зазначено, що використання нетрадиційних форм лекцій (проблемна, провокація, візуалізація) сприяє підвищенню ефективності засвоєння знань і формуванню професійних навичок майбутніх фахівців з дизайну одягу і аксесуарів.

Ключові слова: лекція проблемна, провокація, візуалізація, принцип ігрової діяльності, наочності.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Неможливо якісно підготувати майбутніх фахівців, використовуючи лише традиційні форми і методи навчання, за яких в активному стані перебуває тільки викладач, слухачі ж пасивно сприймають інформацію, тобто навчання набуває інтелектуально пасивного характеру. При застосуванні нетрадиційних методів навчання відбувається активізація пізнавальної діяльності студентів, підвищення мотивації й емоційності сприйняття навчального матеріалу, формування професійних умінь і навичок.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв'язання даної проблеми. Інноваційні підходи у викладі лекційного матеріалу були предметом вивчення багатьох науковців: Ю. В. Караван, А. О. Саницька, М. С. Ташак (нетрадиційні форми лекцій у вищій школі), В. С. Лозниця (форми організації навчання у вищій школі), В. М. Галузинський, М. Б. Євтух (форми організації, методи та засоби ведення навчально-пізнавального процесу), І. М. Дичківська (інноваційні педагогічні технології) та ін.

Мета статті – розглянути інноваційні підходи у викладі лекційного матеріалу на прикладі дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва».

Завдання – вивчення нетрадиційних форм лекцій (проблемна, провокація, візуалізація) у вищій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Українське суспільство потребує фахівців з актуальними знаннями, критичним мисленням, налаштованих на максимальну самореалізацію, здатних виявляти творчу ініціативу, ставити і досягати мету, застосовуючи коректні засоби. Інноваційне навчання має такі специфічні особливості: «відкритість майбутньому, здатність до передбачення на основі постійної переоцінки цінностей, налаштованість на конструктивні дії в оновлених ситуаціях» [1, с. 9]. Традиційно найважливішою формою навчання і виховання студентів є лекція (від лат. lectio – читання) –

систематичний, послідовний виклад навчального матеріалу дисципліни. Вона є найшвидшим способом передавання й засвоєння навчальної інформації, оскільки викладач добирає найголовніше, найістотніше. Використання нетрадиційних форм лекцій (проблемна, провокація, візуалізація) орієнтоване на активне освоєння студентами способів пізнавальної діяльності, адаптацію освітнього процесу до запитів і потреб особистості, надає можливість саморозкриття. Дослідники Ю. В. Караван, А. О. Саницька, М. С. Ташак вирізняють такі типові особливості активного навчання:

- вимушена активізація розумової діяльності,
- той, хто навчається, змушений бути активним незалежно від його бажання;
- тривалий, а не короточасний, епізодичний характер активності;
- самостійне творче вироблення рішень у процесі навчання, підвищення ступеня мотивації та емоційності;
- постійна взаємодія тих, хто навчається, з викладачами за допомогою прямих і зворотних зв'язків [2].

Значною мірою ефективність засвоєння знань студентами залежить від лекції як основної форми організації навчальної роботи. Лекція враховує специфіку аудиторії, новітні наукові досягнення; вона озброює студента не тільки знаннями, а й переконаннями, вмінням давати критичну оцінку матеріалу, що розглядається; враження від навчального матеріалу на лекції посилюється завдяки живому слову, інтонації, міміці та жестам викладача; вона надає можливість прямого контакту лектора зі слухачами. Залежно від сприйняття аудиторією матеріалу лектор може вносити необхідні корективи у свій виклад під час лекції. Останнім часом викладачі надають перевагу нестандартним формам навчальних занять: лекція проблемна, провокація, візуалізація. Розглянемо інноваційні підходи у викладі лекційного матеріалу на прикладі дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва». *Проблемна лекція* починається з постановки питання, проблеми,

яку в процесі викладення навчального матеріалу необхідно вирішити. Наприклад: «Як зберегти цінні властивості вовняних пальтових тканин при драпіруванні?» [3, с. 129]. Проблемне питання потребує неоднотипового вирішення, оскільки драпірування залишається мало вивченим унаслідок складності самого явища, тобто, готової схеми розв'язання немає. Проблемна лекція є апробацією різних підходів до вирішення поставленої проблеми: 1) визначити нормативний коефіцієнт драпірування (k); 2) дати технічні характеристики тканин; 3) з'ясувати, як зміняться показники драпірування після оброблення тканини. На проблемній лекції активізується дослідна діяльність студентів. У навчальній групі з високим рівнем пізнавальної діяльності викладач створює проблемну ситуацію («у сучасних умовах розроблення методів оцінки і прогнозування драпірування є актуальним завданням із позиції управління якістю на етапах проектування тканин і виробів з них. Як забезпечити збереження естетичного вигляду швейних матеріалів і дотримання показників драпірування?») і спонукає студентів до самостійного пошуку рішення («запропонуйте методи оцінки драпірування») через: 1) «мозковий штурм» або 2) селекцію ідей.

«Мозковий штурм» передбачає генерацію ідей без критики, колективне розв'язання проблеми. Студенти записують усі запропоновані ідеї, потім устанавлюють критерії їх відбору, ретельно опрацьовують кожен ідею, обґрунтовують рішення про прийняття чи відкидання ідеї.

Ефективність засвоєння навчального матеріалу, здобутого шляхом «мозкового штурму», значно вища (тривалий час зберігається в пам'яті), ніж під час пасивного сприйняття інформації, наданої викладачем. На проблемній лекції забезпечується досягнення трьох основних дидактичних цілей: а) засвоєння студентами теоретичних знань; б) розвиток теоретичного мислення; в) формування пізнавального інтересу до змісту навчальної дисципліни та професійної мотивації майбутнього спеціаліста.

Лекція-провокація використовується для розвитку у студентів уміння оперативно аналізувати професійні ситуації, виступати в ролі експертів, опонентів, рецензентів, виокремлювати недостовірну або неточну інформацію. Такі вміння можна розвивати, використовуючи принцип ігрової діяльності конфліктності, проблемності, спільної діяльності. Після оголошення теми лекції викладач повідомляє, що буде допущена певна кількість помилок різного типу змістових, методичних тощо, які потрібно знайти. Попередньо викладач занотовує перелік цих помилок і наприкінці заняття озвучує їх. Кількість помилок залежить від характеру і змісту лекції, а також рівня підготовленості студентів, які мають вказати на ці помилки, порівняти з переліком викладача, а далі разом з ним чи самостійно виправити їх. На

виконання даної роботи відводиться 10–15 хв.

Під час лекції створюються умови, за яких студенти змушені активно працювати: осмислити, проаналізувати і запам'ятати інформацію.

Якщо студенти знайдуть помилок більше, ніж було заплановано, то викладач повинен це визнати, щоб ці незаплановані помилки використати в цілях навчання. Лекція-провокація потребує виявлення лекторської майстерності, ретельного відбору матеріалу для помилок та їхнього маскування при викладанні. Важливо, щоб викладання навчального матеріалу було природним. Наприклад: «Психологи стверджують, що кожен колір впливає на свідомість людини. Коли людина дивиться на той чи інший колір, то в неї змінюється настрій, емоційний стан. Саме тому доцільно ретельно підходити до вибору відтінків одягу. Для створення літньої колекції одягу приватне швейне підприємство обрало тканини «фруктових кольорів»: Green Flash (зелений спалах, зелений промінь), Iced Coffee (кава з льодом), Fiesta (червоний), Lilac Gray (бузково-сірий), Limpet Shell (перламутрово-бірюзовий), Buttercup (квітка «жовтець»), Snorkel Blue (синій колір), Peach Echo (персиковий), Rose Quartz (пудровий, солодкуюватий відтінок). Оцініть вибір кольорів, обґрунтуйте відповідь». «Штучними є тканини: атлас, біфлекс, віскоза, габардин, гіпюр, дайвінг, жаккард, лакоста, шифон. Проаналізуйте назви тканин. Чи всі тканини є штучними? Класифікуйте тканини за волокнистим складом».

Лекція-провокація виконує стимулюючу, контрольну та діагностичну функції. Тому таку лекцію доцільно проводити як підсумкове заняття з теми або розділу після формування у студентів базових знань і набуття необхідних умінь. Якщо вони не знайшли всі заплановані помилки або не запропонували правильні варіанти відповідей, то необхідно визнати, що поставлена дидактична мета не була досягнута. Тому лекцію-провокацію доцільно проводити зі студентами з високим рівнем підготовки.

Лекція-візуалізація забезпечує перетворення усної інформації на візуальну форму технічними засобами навчання. Лектор широко використовує такі форми наочності, які є носіями змістовної інформації (слайди, плівки, планшети, креслення, малюнки, схеми тощо). Для даного виду занять характерно широке використання так званих «опорних сигналів», коли вся інформація кодується у вигляді певних символів, знаків, а далі викладач коментує їхні функціональні й системні взаємозв'язки. Ця форма лекції передбачає перекодування текстової інформації в графічну. В її основу покладено принцип наочності. Таке викладання поглиблює розуміння проблеми, теми, привчає студентів користуватися різними знаковими системами.

Наприклад: (див. табл. 1, рис. 1, формула 1).

Таблиця 1.

Характеристика незминання тканин [4]

Тканини	Кут відновлення (градус)	Коефіцієнт незминання (%)
Ситець	60,7	33,7
Сатин	78,8	40,9
Полотно лляне	50	27,8
Трико вовняне	155,6	86,4
Креп жоржет з натурального шовку	126,6	70
Саржа з віскозних ниток	94,6	52,6

Незмінання тканини оцінюють здібністю відновлювати свої розміри та форму після змінання і розраховують за формулою 1: $K_n = h_k / h_0 = h_k / 30$, де h_k – кінцева висота циліндра, мм; h_0 – початкова висота циліндра, 30 мм [4].

Рис. 1. Типові малюнки

Смужка, горошок, клітинка, квіткові малюнки, дрібно- та великофігурні малюнки, купони.

Для проведення лекції-візуалізації обов'язковою

Дяченко А. В. *Иновационные подходы в изложении лекционного материала (на примере дисциплины «Материаловедение швейного производства»).*

Рассмотрены иновационные подходы в изложении лекционного материала на примере дисциплины «Материаловедение швейного производства». Исследованы условия для осмысления, анализа и запоминания студентами учебного материала. Отмечено, что использование нетрадиционных форм лекций (проблемная, провокация, визуализация) способствует повышению эффективности усвоения знаний и формированию профессиональных навыков будущих специалистов по дизайну одежды и аксессуаров.

Ключевые слова: лекция проблемная, провокация, визуализация, принцип игровой деятельности, наглядности.

Diachenko A. V. Innovative approaches in exposition of lecture material (on the example of discipline «Material knowledge of sewing production»).

Innovative approaches in exposition of lecture material on the example of discipline «Material knowledge of sewing production» are considered in the article. The terms for comprehension, analysis and students' memorizing of educational material are investigated. It is marked that the use of unconventional forms of lectures (problem, provocation, visualization) assists the increase of efficiency of mastering knowledge and forming professional skills of future specialists on clothes design and accessories.

Key words: a problem lecture, provocation, visualization, principle of playing activity, illustrativeness.

є наявність комплексу технічних засобів навчання. Переваги мультимедіа полягають у тому, що його використання не потребує затемнення приміщення, дає можливість читати лекцію в аудиторії, проектувати раніше заготовлені зображення. Лекція-візуалізація дає можливість спиратися на образне мислення студентів. Викладач у даному випадку коментує зображення. Засоби подання інформації для засвоєння різноманітні: 1) схема, 2) рисунок, 3) діаграма, 4) креслення, 5) геометричні фігури, а також різні кольори, що сприяють кращому усвідомленню навчального матеріалу. Лекція-візуалізація під час вивчення дисципліни «Матеріалознавство швейного виробництва» може бути використана при викладанні вступних, узагальнюючих та абстрактних тем, які важко сприймаються в традиційних формах.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Розглянуті види лекцій потребують іновацийних підходів у викладанні, високого рівня підготовки студентів. Застосування активних методів навчання загалом і нетрадиційних видів лекцій зокрема сприяє підвищенню ефективності засвоєння знань, розвитку професійних умінь і навичок майбутніх фахівців з дизайну одягу й аксесуарів. Перспективи подальших розвідок у даному напрямі пов'язані з аналізом можливостей застосування іновацийних підходів на семінарських заняттях.

Список використаних джерел

1. Іновацийні педагогічні технології: підруч. – Київ : Академвидав. – 2012. – 352 с.
2. Караван, Ю. В. Нетрадиційні форми лекцій у вищій школі / Ю. В. Караван, А. О. Саницька, М. С. Ташак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : URL: nauka.zinet.info/15/karavan.php (Дата звернення: 21.02.2014).
3. Ніколайчук, Л. Г. Дослідження драпірування пальтових вовняних тканин з різними обробками / Л. Г. Ніколайчук, О. Б. Хребтань // Вісник Хмельницького національного університету. – 2013. – № 4. – С. 128–130.
4. Патлашенко, О. А. Матеріалознавство швейного виробництва : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / О. А. Патлашенко. – Київ : Арістей, 2007. – 288 с.

Дата надходження до редакції авторського оригіналу : 14.02.2017